

**Protestantse
Kerk**

Geloof·Hoop·Liefde

Statistische Jaarbrief 2014

van de Protestantse Kerk in Nederland

16 april 2014
OZ 14-07

Expertisecentrum Protestantse Kerk

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Toelichting bij de tabellen in de bijlage	6
3	Bijlage tabellen en grafieken	12

1 Inleiding

Voor u ligt de statistische jaarbrief 2014. Voor de tweede maal konden de kerkelijke statische gegevens ontleend worden aan de eigen kerkelijke ledenregistratie LRP. Dankzij het nauwgezet bijhouden van de eigen ledenadministratie op plaatselijk vlak is het mogelijk “met een druk op de knop” gegevens te genereren over het geheel van de kerk. De plaatselijke administrateurs verdienen dank en erkenning voor het werk dat zij veelal op vrijwillige basis verrichten. Zonder hun inspanning zou er geen goed beeld bestaan van de ontwikkeling van ledentallen en dergelijke binnen onze kerk.

Nieuw dit jaar is de presentatie van enkele zogenaamde dynamische gegevens, zoals het aantal mensen dat gedoopt is in het afgelopen jaar en het aantal mensen dat belijdenis heeft gedaan. Omdat in LRP wordt geregistreerd voor welke datum een mutatie geldt, kan worden geconstateerd dat in 2013 de zondag voor Pasen de belangrijkste “belijdeniszondag” was, gevolgd door de zondag van Pinksteren en Pasen.

Een recente publicatie van de PThU over een onderzoek onder twintigers en dertigers in de kerk in de drie noordelijke provincies onderstreept nog eens het belang van de binnen de Dienstenorganisatie opgebouwde statistische kennis. Niet alleen heeft de PThU dankbaar gebruik gemaakt van de door de Dienstenorganisatie geleverde data (en van het eerder door de Dienstenorganisatie gepubliceerde rapport *Kerk en dertigers 2.0* van Nadine van Hierden en Maaïke Bikker; een mooi voorbeeld van goede samenwerking!), ook kon enige ophef in de pers over een “tweede secularisatiegolf” die voor de kerk dreigt, gerelativeerd worden. Meer daarover hieronder.

Voor deze statistische jaarbrief zijn gegevens aangeleverd door het bureau LRP, het bureau Predikantstraktementen, het bureau Quotumvaststelling en het bureau Adressen en Logistiek. Wij zijn alle collega's zeer erkentelijk voor de bereidwilligheid ons altijd weer van dienst te zijn bij onze niet te stillen honger naar cijfers.

April 2014
Drs. R.E. Bolwijn
Dr. H.G. Dane

2 Toelichting bij de tabellen in de bijlage

De statistische overzichten van deze Jaarbrief treft u aan in de (genummerde) tabellen van de bijlage. Voor het eerst is ook een aantal 'genummerde grafieken' opgenomen. In deze paragraaf geven we een toelichting op deze tabellen en leggen we een aantal verbanden. Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- Informatie over leden
- Informatie over predikanten
- Informatie over gemeenten

NB: Tabellen in deze toelichting zijn alfabetisch gerangschikt.

Bij tabel 1

Tabel 1 uit de bijlage geeft informatie over de ontwikkeling van het ledental van de kerk, onderverdeeld in doopleden, belijdende leden en overigen¹. Daaruit valt af te lezen dat de trend van dalende ledenaantallen zich doorzet. Het aantal leden is per 1 januari 2014 2.026.006. Dat is precies 12% van de Nederlandse bevolking.

Tabel A – Ledenontwikkeling Protestantse Kerk

Jaar	Aantal leden per 1 januari	Verschil absoluut	%
2014	2.026.006	-59.837	-2,87%
2013	2.085.843	-67.150	-3,12%
2012	2.152.993	+108.462	+5,30%
2011	2.044.531	-52.243	-2,49%
2010	2.096.774	-52.362	-2,44%
2009	2.149.136	-57.873	-2,62%
2008	2.207.009	-60.211	-2,66%
2007	2.267.220	-62.064	-2,66%

Zoals bekend heeft de stijging van het aantal leden in 2011 te maken met de overstap van de SMRA naar de LRP als bron voor de gegevens over het ledental van de kerk. De daling in 2012 kan verklaard worden als correctie op de toename van het aantal leden in 2011. Mogelijk dat ook in 2013 deze correctie nog doorwerkt.

¹ Strikt kerkordelijk genomen mag de categorie "overigen" niet meegeteld worden bij de leden. Er zijn per 1-1-2014 bij elkaar 1.681.418 doopleden en belijdende leden, en daling van 39.510 ten opzichte van 1-1-2013; dat is 2,29%.

Met de invoering van LRP zijn we in staat te achterhalen hoe de wijziging van het aantal leden gedurende een jaar tot stand komt. Voor 2013 gelden de volgende mutaties:

Tabel B – Mutaties ledenbestand 2013

Soort mutaties	Plus	Minus	Saldo
Inschrijving, niet zijnde overkomsten:	13.783		
• <i>Kinderen van betrokken ouders</i>			
• <i>Intreders</i>			
Overkomsten uit andere kerken	2.610		
Subtotaal	16.393		
Overleden		-27.650	
Uitgeschreven leden		-29.439	
Uitgeschreven overigen		-19.141	
Subtotaal		-76.230	
Totaal			-59.837

Beperken we ons tot de (doop- en belijdende) leden van de kerk, dan moeten we constateren dat in 2013 gemiddeld bijna 25 mensen per (wijk-)gemeente zich lieten uitschrijven, van wie 15 doop- of belijdend lid waren. Daar staan ruim acht inschrijvingen per geloofsgemeenschap tegenover.

Dankzij LRP kunnen we nu ook een beeld geven van diegenen die in een andere dan de "eigen" geografische (wijk-)gemeente staan ingeschreven (voorkeursleden), leden van andere kerkgenootschappen die bij een gemeente van de Protestantse Kerk betrokken willen zijn (gastleden), zij die te kennen hebben gegeven ook betrokken te willen zijn bij een andere plaatselijke gemeente dan waar zij staan ingeschreven (blijkgevers²) en zij die als gezinslid van een lid zijn opgenomen in de plaatselijke ledenadministratie (meegeregistreerden). Na drie jaren op rij is het nog vroeg om stellige conclusies te trekken. Wat opvalt is de sterke daling in drie jaar van het aantal meegeregistreerden en de duidelijke toename van zowel de voorkeursleden (perforatie) als de blijkgevers.

Tabel C - overzicht geregistreerden in de Protestantse Kerk

Soort geregistreerde	2014	2013	2012
belijdende leden	799.152	818.057	833.351
doopleden	882.266	902.871	928.491
overig	344.588	364.915	391.151
Totaal	2.026.006	2.085.843	2.152.993
gastleden	1.378	1.233	890
voorkeursleden	246.824	237.453	230.790
blijkgevers	16.280	14.895	9.767
meegeregistreerd	121.426	129.484	141.705

² Denk bijvoorbeeld aan gemeenten in vakantiegebieden in Zuid-Limburg of op de Waddeneilanden.

Bij tabel 2

In tabel 2 vindt u een overzicht van het aantal leden van de kerk op het totaal van de Nederlandse bevolking en per provincie. Het totaal aantal leden van de kerk bedraagt 12,0% van de Nederlandse bevolking, het aantal belijdende leden van de kerk was al eerder gedaald onder de 5%. Friesland is de meest protestantse provincie met meer dan 26% leden op het totaal van de bevolking. Dat Noord-Brabant en Limburg het laagste percentage hebben (3,3%) is bekend, de provincie Noord-Holland staat daar maar weinig boven met 5,6%.

Bij tabel 3

Het aantal leden van de kerk dat behoort tot een protestantse gemeente nam ook in 2013 verder toe. Sinds 2013 is meer dan helft van het aantal leden lid van een protestantse gemeente, inmiddels 53,3%. In 2007 was dat minder dan 4%. 36% is lid van een hervormde gemeente, 9,9% is lid van een gereformeerde kerk en 0,6% is lid van een evangelisch-lutherse gemeente.

Bij tabel 4

De verdeling van de ledentallen over de provincies spreekt voor zich.

Bij tabel 5

Tabel 5 biedt een gedetailleerd overzicht van ledentallen uitgesplitst in soorten leden per denominatie en per provincie.

Bij de tabellen 6 en 7

De leeftijdsopbouw van de kerk verdient meer toelichting, mede vanwege een recent aangekondigde "tweede secularisatiegolf in de kerk".

Om te beginnen wordt dit jaar naast een indeling van de leden over de leeftijdscategorieën 0-19, 20-39, 40-64, 65 jaar en ouder een indeling gepresenteerd waarbij de twintigjaarstermijn wordt doorgezet: 0-19, 20-39, 40-59, 60-79, 80 jaar en ouder. Nu de AOW-leeftijd niet langer gefixeerd is op 65 jaar, is deze leeftijdsgrens op den duur minder relevant. Daarnaast signaleren sociologen niet langer een doorlopende derde levensfase, aansluitend op het arbeidzame leven, maar onderscheiden zij een derde en een vierde levensfase. In de derde levensfase maken mensen over het algemeen nog volop deel uit van het maatschappelijk leven, al of niet betaald actief in maatschappelijke organisaties en dergelijke. Pas vanaf 80 jaar is er een tendens zich meer terug te trekken uit vrijwilligerswerk en maatschappelijke betrokkenheid. Voor de kerk is de leeftijdsgrens van 80 jaar dus relevant. Dit jaar geven we alleen een enkelvoudig overzicht van de leeftijds-spreiding in termijnen van twintig jaar, de overige tabellen blijven nog volgens de oude indeling om over de reeks van jaren te kunnen vergelijken. Vanaf volgend jaar zal geleidelijk worden overgestapt op de nieuwe leeftijdsindeling.

Kijken wij naar de leeftijdsopbouw van de Protestantse Kerk, vergeleken met de leeftijdsopbouw van de Nederlandse bevolking (tabel 6, diagram B) dan vallen drie dingen op.

1. De leeftijdsopbouw van de kerk is duidelijk vergrijsd ten opzichte van die van de Nederlandse bevolking. Vanaf de leeftijdsgroep 55-59 jaar is elke groep van vijf jaar overduidelijk meer vertegenwoordigd in de kerk, met een piek voor de groep van 65-69 jaar.
2. Hoewel de leeftijdsgroepen tussen 20 en 44 jaar ondervertegenwoordigd zijn in de kerk ten opzichte van de landelijke bevolking, zien we dezelfde kleine dip. Ook in de landelijke bevolking is de middengeneratie minder prominent aanwezig.
3. In de leeftijdsgroep 0-15 jaar blijft de kerk evident achter bij de landelijke bevolking. Dit verleide de opstellers van het PThU-rapport over twintigers en dertigers in de kerk om te schrijven van een "tweede secularisatiegolf die dreigt voor de kerk". Voorlopig kunnen we niet meer concluderen dan dat het aantal kinderen en jongeren in de Protestantse Kerk is ondervertegenwoordigd.

Uit tabel 6 en grafiek 1 wordt ook duidelijk dat niet alle ingeschreven kinderen worden gedoopt. Dit hangt mogelijk samen met de sterke tendens onder de ouders van deze kinderen om geen belijdenis te doen. Pas vanaf de leeftijdsgroep 55-59 jaar zijn er in de vijf-jaars groepen meer belijdende leden dan doopleden. (grafiek 1) Er lijkt een grote aarzeling te zijn onder jongvolwassenen om belijdenis te doen. Weliswaar ligt de leeftijd van hen die belijdenis doen voor het overgrote merendeel tussen 20 en 30 jaar, zij die belijdenis doen vormen slechts een kleine minderheid op het aantal doopleden in die leeftijdscategorie. Voorlopig is het gissen naar de oorzaken van de aarzeling om belijdenis te doen. Het zou kunnen samenhangen met de desinteresse voor de kerk als instituut. In die lijn zou dan ook verklaard kunnen worden waarom niet alle ingeschreven kinderen gedoopt worden. In totaal werden er in 2013 7743 kinderen en volwassenen gedoopt. Het overgrote deel van de doopbedieningen vond plaats aan kinderen van nul en 1 jaar. Zie grafiek 2 uit het tabellenboek voor een overzicht.

Hoe dat zij, de daling in het ledental van de kerk wordt vooral zichtbaar in de sterke daling van het aantal belijdende leden in de leeftijdscategorieën 20-39 jaar en 40-64 jaar. Het aantal belijdende leden in de leeftijd boven 65 jaar is sinds 2009 alleen maar toegenomen, terwijl dat aantal de jaren daarvoor ook nog daalde. Procentueel is over een lange reeks van jaren een stijging te constateren van de leeftijdsgroep van 65 jaar en ouder op het totaal van het aantal leden.

Bij tabel 8

Bezien we de verdeling van het ledenbestand van de kerk naar type lidmaatschap en geslacht, dan valt op dat mannen beduidend minder vaak belijdenis doen dan vrouwen. In alle leeftijdscategorieën zijn er meer mannelijke doopleden dan vrouwelijke en (vaak veel) minder mannelijke belijdende leden dan vrouwelijke. De conclusie moet zijn dat belijdenis doen vooral een zaak voor vrouwen is. Voor 2013 is de verdeling: 2329 vrouwen en 1845 mannen op een totaal van 4174 belijdenissen. Dat zijn gemiddeld iets meer dan twee belijdenissen per geloofsgemeenschap per jaar.

Bij de tabellen 9 - 11

De vergrijzing van de kerk blijkt ook uit de samenstelling van het predikantenbestand:

Tabel D – leeftijdsopbouw predikanten (2006-2014)

	2014		2013		2011		2010		2006	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
t/m 34	140	4,9	133	4,6	145	4,6	136	4,3	135	4,0
35-49	760	26,6	785	27,2	915	29,4	998	31,4	1.355	40,5
50-65	1958	68,5	1.967	68,2	2.056	66,0	2.040	64,3	1.857	55,5
Totaal	2858	100,0	2.885	100,0	3.116	100,0	3.174	100,0	3.347	100,0

Deze vergrijzing lijkt zich komende jaren door te zetten door twee factoren:

1. De geleidelijke verhoging van de reguliere leeftijd voor emeritaat, parallel aan de verhoging van de leeftijd voor de AOW.
2. De tendens onder predikanten met (recht op) emeritaat om werkzaam te blijven, dan wel in de eigen gemeente, dan wel in een andere gemeente. Naar schatting blijft momenteel tien procent van de predikanten die kunnen stoppen met werken verbonden aan een gemeente. (Bron: Bureau Predikanten.)

De huidige beschikbare formatie aan predikantsplaatsen en de gemiddelde bezetting zijn af te lezen aan de tabellen E en F.

Tabel E - Omvang formatie predikanten

Jaar	Aantal fte dienstdoend predikanten	Aantal fte vacatures	De normbezetting (aantal fte predikantsplaatsen)
2006	1.907	264	2.171
2007	1.893	247	2.140
2008	1.863	243	2.106
2009	1.817	237	2.054
2010	1.782	215	1.997
2011	1.735	219	1.954
2013	1.679	223	1.902
2014	1.632	211	1.834

Tabel F - Omvang aanstelling onder gemeentepredikanten

Jaar	Aantal dienstdoende gemeentepredikanten	Aantal fte dienstdoende gemeentepredikanten ³	Gemiddelde Aanstelling
2006	2197	1907	0,87 fte
2007	2160	1893	0,88 fte
2008	2166	1863	0,86 fte
2009	2120	1817	0,86 fte
2010	2067	1782	0,86 fte
2011	2018	1735	0,86 fte
2013	1926	1679	0,87 fte
2014	1930	1632	0,85 fte

Nog twee signaleringen.

- Er waren in 2013 146 gemeenten die een bezettingsbijdrage betaalden voor een normbezetting van 0%. Dat wil zeggen dat er 146 gemeenten in 2013 zonder predikant en niet vacant waren. Dit aantal is over een reeks van jaren redelijk constant. Weliswaar zijn er steeds weer nieuwe gemeenten die niet in staat zijn een predikant voor ten minste een derde fte aan te stellen, van deze gemeenten zijn er ook die samenvoegen met andere gemeenten. Zo blijft het aantal rond de 145 schommelen.
- Vorig jaar is begonnen met de pool voor beginnende predikanten. Per 1 januari 2014 waren er drie (mannelijke) predikanten (geboren in: 1955, 1985, 1986) in landelijke dienst ten behoeve van deze pool, met een totale aanstelling van 2,4 fte. Eén predikant heeft voor 0,25 fte een aanvullende aanstelling bij een zorginstelling.

Bij de tabellen 12, 13, 14

De tabellen 12, 13 en 14 handelen over de gemeenten binnen de kerk. Combineren we een aantal bestanden dan kan onderstaand overzicht gemaakt worden van de verdeling naar soorten gemeenten. De gegevens van de tabellen 12-14 hebben overigens betrekking op onderstaande categorie D, de juridische eenheden.

³ Dit aantal is gelijk aan het aantal fte 'normbezetting' minus het aantal fte vacatures.

Tabel G – kerkenraden / geloofsgemeenschappen in de Protestantse Kerk (2010 – 2014)

		2010	2011	2013	2014
A	Totaal aantal kerkenraden	2329	2233	2187	2158
B	Aantal Algemene Kerkenraden	152	183	201	215
C	Aantal geloofsgemeenschappen (A – B =)	2177	2050	1986	1943
D	Aantal juridische eenheden	1723	1681	1623	1604
E	Aantal enkelvoudige gemeenten (D – B =)	1571	1498	1422	1389
F	Aantal wijkgemeenten onder een AK (C – E =)	606	552	564	554

Ook deze cijfers wijzen op een kleiner wordende kerk.

Bronnen:

A: Adresbeheer: aantal adressen voor postzendingen

B: Adresbeheer: "gemeenten met wijken"

D: Quotumadministratie (zie tabel 12)

Bij tabellen 15

Deze tabellen betreffen de inkomsten van de kerk, zowel van levend geld als de overige inkomsten.

Sinds 2005 is sprake van een stijging van de bijdrage per belijdend lid per jaar, maar de stijging is zichtbaar afgevlakt de laatste jaren en compenseert niet meer de inflatie.

Tabel H - Gemiddelde bijdrage per belijdend lid per jaar (2005 – 2012)

Jaartal	Gemiddelde bijdrage in euro's
2005	246,50
2006	256,00
2007	263,50
2008	271,00
2009	277,00
2010	283,50
2011	284,00
2012	285,00

Inkomsten levend geld gedeeld op het aantal belijdende leden op 31 december van dat jaar.

3 Bijlage tabellen en grafieken

TABELLEN

		pagina
Tabel 1	Ontwikkeling ledenaantal Protestantse Kerk in Nederland	2
Tabel 2	Aandeel leden Protestantse Kerk in Nederlandse bevolking	3
Tabel 3	Ontwikkeling ledental per soort gemeente	4
Tabel 4	Leden Protestantse Kerk per provincie en aard lidmaatschap	5
Tabel 5	Relatieve verdeling soorten leden per provincie	6
Tabel 6	Leeftijdsopbouw Protestantse Kerk	7
Tabel 7.1	Ontwikkeling leeftijdsopbouw naar aard lidmaatschap (in aantallen)	8
Tabel 7.2	Ontwikkeling leeftijdsopbouw naar aard lidmaatschap (in procenten)	9
Tabel 8	Aandeel mannen en vrouwen per leeftijdscategorie	10
Tabel 9	Ontwikkeling aantallen predikanten	11
Tabel 10	Predikanten naar geslacht en aard werkzaamheid	12
Tabel 11	Predikanten naar geslacht en leeftijd	14
Tabel 12	Ontwikkeling aantallen gemeenten naar denominatie	16
Tabel 13	Aantallen gemeenten per provincie	17
Tabel 14	Classificatie gemeenten naar aantal belijdende leden	19
Tabel 15	Ontwikkeling inkomsten levend geld – gemeenten Protestantse Kerk	20

GRAFIEKEN

Grafiek 1	Leeftijdsopbouw Protestantse Kerk naar soorten leden	21
Grafiek 2	Aantal kinderen gedoopt in Protestantse Kerk 2013 (leeftijd 0 – 15)	22
Grafiek 3	Aantal personen gedoopt in Protestantse Kerk 2013 (16 jaar en ouder)	23
Grafiek 4	Spreiding belijdenissen over leeftijden (2013) in gemeenten van de Protestantse Kerk	24
Grafiek 5	Aandeel leeftijdscategorieën in totaal Protestantse Kerk (2006-2014)	25
Grafiek 6	Relatieve leeftijdsopbouw Protestantse Kerk en Nederlandse bevolking	26